

Les traduccions de literatura catalana

Tot i que encara són poques les obres de la literatura catalana traduïdes a d'altres llengües, s'ha iniciat un camí important per a la projecció exterior del nostre país.

Oriol Pi De Cabanyes

Primera constatació: la projecció exterior —d'un país, d'una cultura, d'una literatura— és indivisible.

Això vol dir que *tot* és susceptible d'incidir-hi. I que les actuacions aparentment més allunyades dels intangibles valors culturals tenen, o no tenen, la seva traducció operativa en aquest terreny. Vull dir que també l'interès de la seva gastronomia, l'estat de les carreteres —o la bona marxa d'un club de futbol que passa per ser una selecció— afecten la imatge global d'un país, l'opinió que en tenen els de fora. Això és particularment important en un país com el nostre, que no ha disposat durant anys i anys dels mínims instruments de representació. Com ara la moneda, o l'exèrcit, o les ambaixades, que són, fet i fet, uns ben decisius agents de promoció dels propis *valors portes enfora*. Sense aquesta força *objectivable*, el nostre pes en l'estimació dels estrangers depèn de la qualitat de les *aproximacions* a la nostra realitat i de la potència de seducció dels nostres productes més enllà del nostre àm-

bit estricte. De la potència de seducció de *tots* els nostres productes en l'ampli mercat del món.

Pel que fa a la realitat catalana, la primera dificultat és de fer conèixer la seva simple existència. La d'una llengua que no consta als repertoris del coneixement mitjà del ciutadà del món. La d'una literatura que tot sovint és «descoberta» entre les romàniques amb una curiositat no exempta de passió pel secret minoritari. Els catalanòfils són uns personatges entranyables, uns savis que ens estimem perquè s'estimen les nostres coses. Més ben dit: perquè són estrangers i ens *comprehen*. En veritat: sovint els ho agraim molt i molt, i les compensacions que obtenen per una dedicació erudita a la nostra cultura els fan la vida més agradable. El que no reben en metàl·lic o per via d'invitació oficial —com passa amb les cultures que tenen agregat cultural al

costat de l'agregat comercial o el militar— ho reben amb molt gratificants reconeixements populars i amb emocionants abraçades. Com a prova: la presència d'aquests *internacionals* a les tasques del II Congrés de la Llengua.

En general, provenen de la hispànica. Sense deixar els estudis hispànics —camp extensíssim amb tota mena de mitjans i de suports acadèmics i oficials—, conreen també la catalanística. Vinculats a les universitats, escriuen

meritoriament sobre les fonts llatines d'un text medieval o sobre una evolució fonètica qualsevol en una o altra comarca dels Països Catalans. Cada dos anys alguns acuden als Col·loquis de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes que tan vocacionalment capitaneja el pare Massot i Muntaner. És d'entre ells, o a partir dels seus ensenyaments, que van sortint els moderns

Joan Granados.

traductors del català a d'altres llengües. Encara que també es dona el cas del lletraferit no universitari que es vincula a la nostra literatura per raons familiars o vivencials. Com és el cas del nord-americà David Rosenthal, que va traduir el *Tirant* i que ara tradueix *Perrucho*. Però que té encara algunes traduccions al calaix.

Editar és el més difícil. No basta de disposar d'un text traduït a qualsevol altra llengua. Cal editar-lo. I en les millors condicions. A nosaltres no sempre

Obres catalanes publicades en d'altres llengües durant l'any 1987

Alemany

Ein Spiel von Spiegeln. Katalanische Lyrik des 20. Jahrhunderts. (Un joc de miralls. Lírica catalana del segle XX). Selecció i introducció de Tilbert STEGMANN. Gravats d'Anloni TÀPIES. Traducció i adaptació de Peter BRASCH, Elke ERB, Roland ERB, Thomas FRITZ, Uwe GRÜNING i Tilbert STEGMANN. Epleg de Dolors OLLER, traduït per Tilbert STEGMANN. Verlag Philipp Reclam Jun. Leipzig, 1987.

Anglès

The Bull Hide: (La Peli de Brau), de Salvador ESPRIU. Traducció de Burton RAFFEL. Redbird, 1977; 2a. edició: The Marlboro Press, 1977.

Homage to Joan Gili. Forty Modern Ca-

italan Poems with English Prose Translation. (Homenatge a Joan Gili. Quaranta poemes catalans moderns amb traducció anglesa en prosa). Selecció i introducció d'Arthur TERRY. ANGLO-CATALAN SOCIETY PUBLICATIONS. The Dolphin Book Co. LTD. Oxford, 1987.

Castellà

Castilla adentro. (Castella endins), d'Agustí CALVET (GAZIEL). Traducció de Maria Teresa LÓPEZ. Enciclopèdia Catalana/Alianza Editorial. Barcelona/Madrid, 1987.

Los colores del agua. (Els colors de l'aigua), d'Isidre GRAU. Traducció de Montserrat GURGUÍ. Editorial Anagrama. Barcelona, 1987.

Espejo. (Spill), de Jaume ROIG. Traducció de Ramon MIQUEL I PLANAS. Pròleg i notes de Jaume VIDAL. Enciclopèdia Catalana/Alianza Editorial. Barcelona/Madrid, 1987.

La nacionalidad catalana. (La Nacionalitat Catalana), d'Enric PRAT DE LA RIBA. Traducció i notes de Antonio ROYO VILLANUEVA. Pròleg de Carls SECO SERRANO. Enciclopèdia Catalana/Alianza Editorial. Barcelona/Madrid, 1987.

Primaveras y otoños. (Primaveres i tardors), de Baltasar PORCEL. Traducció de Baltasar PORCEL. Editorial Anagrama. Barcelona, 1987.

Sueño. (Lo Somni), de Bernat METGE. Traducció d'Alfredo DARNELL DASCOU. Pròleg de Lola BADIA. Enciclopè-

ens hauria d'interessar de publicar un text literari català en una col·lecció de difusió restringida o d'escàs prestigi. O en una traducció deficient. Aquestes edicions tapen per molt de temps la possibilitat de donar a conèixer amb solidesa els nostres productes. I ens condemnen a la raresa permanent, a la ignorància del gran públic. Per això convé ajudar preferentment els traductors i els editors quan tots dos agents de producció es posen d'acord. És això el que va començar a fer la Generalitat de Catalunya, quan Joan Granados era director general del llibre, tot establint acords de col·laboració amb altres administracions. Amb la francesa, amb què es van pactar uns estímuls recíprocs a la traducció d'obres catalanes a partir d'un llistat de preferències

que va facilitar el Centre Català del PEN. Però han estat edicions que no sempre han trobat una bona promoció.

Cal comptar que l'interès del francès mitjà pels nostres productes literaris no és superior al nostre interès pels textos eslovens, posem per cas. ¿Què sabem de la literatura contemporània en turc, en gallec, en grec? No res. O ben poca cosa. De la mateixa manera els de fora no tenen per què saber res del que fem nosaltres. Perquè, de fet, la qualitat és l'única garantia de vendre fora. No pas cap mena de *solidaritat* abstracta de les cultures consolidades i dels seus adherents. La qualitat literària i una adequada promoció. Però per aconseguir l'interès dels editors de fora cap als nostres productes no bastarien només els nostres esforços.

Cal que la crida de la qualitat del producte o la curiositat pel seu àmbit de provenença siguin suficients. Fins ara la curiositat dels de fora per la nostra realitat venia incrementada per l'exotisme de la resistència antifranquista, per l'interès supletori de la tenacitat nacional enfront totes les adversitats.

Però ara que les circumstàncies interiors han variat ens podem trobar que s'aflixen els mecanismes de l'atenció d'alguns romàntics estrangers per les nostres coses. Cal confiar menys en les *comprensions* sentimentals que en la rotunditat dels nostres textos, si de cas. D'uns textos literaris que hauran de competir amb milers i milers de títols en els més grans mercats del món de l'edició. De moment van apareixent traduccions. Aquí tenim les que hem pogut concretar per a 1987 des de la Institució de les Lletres Catalanes, que té entre els seus objectius preferents l'estímul a la difusió exterior de la nostra literatura. Són poques, encara. Però són moltes, si mirem enrere. I encara han de ser més i millors.

Però no ens féssim il·lusions ni demanem més del que les circumstàncies permeten. En aquest camp difícilment es produiran miracles. Però ara tenim un instrument que ja tenien d'altres cultures amb suficient suport institucional. De moment, ens sembla que hauria de ser possible de millorar la coneixença de la literatura catalana enllà del seu àmbit. Encara que es continuï fent *overbooking* i encara que alguns desaprensius serveixin als turistes pa amb tomàquet de llauna. O encara que el Barça ens faci caure la cara de vergonya. És a dir: encara que la projecció exterior del país sigui indivisible. □

Grup d'assistents estrangers al II Congrés de la llengua.

din Catalana/Alianza Editorial. Barcelona/Madrid, 1987.

Un verano en Mallorca. (Un estiu a Mallorca), de Llorenç VILLALONGA. Traducció de Montserrat GURGUÍ. Enciclopèdia Catalana/Alianza Editorial. Barcelona/Madrid, 1987.

Ariadna en el laberinto grotesco. (Ariadna al laberint grotesc), de Salvador ESPRIU. Traducció de Julia GOYTISOLO. Edició i pròleg de Rafael COMTE. Edicions del Mall. Barcelona, 1987.

Del juego y del fuego. (Del joc i del foc), de Carles RIBA. Traducció de José Agustín GOYTISOLO. Pròleg de Jaume PONT. Edicions del Mall. Barcelona, 1987.

En mal poder. (En mal poders), de Jordi de SANT JORDI. Traducció de Juan Ramón MASOLIVER. Edició i pròleg de Martí de RIQUER. Edicions del Mall. Barcelona, 1987.

Toda la poesía. (Tota la poesia), de Bartomeu ROSSELLÓ-PORCEL. Traducció de José Agustín GOYTISOLO. Proemis de Salvador ESPRIU. Edició de Juan Ramón MASOLIVER. Edicions del Mall. BARCELONA, 1987.

Francès

Le Jour où est morte Marilyn. (El Dia que va morir Marilyn), de Terenci MOIX. Traducció de Gabriel i Vicky SAAD. Epíleg de Joan BORRELL. Le Chemin Vert. Paris, 1987.

Le livre de l'Ami et de l'Aimé. (Llibre d'Amic e Amat), de Ramon LLULL. Traducció de Max JACOB. Notes bibliogràfiques de MAX JACOB i Antonio BARRAU. Fata Morgana. Montpellier, 1987.

Italià

Il libro delle bestie. (Llibre de les bèsties),

de Ramon LLULL. Introducció i traducció de Loretta FRATTALE. Biblioteca Narciso di Novcento, 23. Edizione Novcento. Palermo, 1987.

Neerlandès

Colometa. (La Plaça del Diamant), de Mercè RODOREDÀ. Traducció de De Bezige Bij. Nederland, 1962. 3a. edició. De Bezige Bij, 1987.

Tirant lo Blanc. (Tirant lo Blanc), de Joanot MARTORELL i Martí Joan de GALBA. Traducció, introducció i pròleg de Bob de NIJS.

Suec

Tio katalanska poeter. (Deu poetes catalans). Traducció, adaptació, notes biogràfiques i introducció d'Arne LUNDGREN i Lluís SOLANES. Fabians Forlag. Göteborg, 1987.